

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عن عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:

﴿لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ لَطَلَبُوهُ وَ لَوْ بَسَفَكَ الْمُهَجِ وَ خَوْضِ اللَّجَجِ﴾

الكافي، جلد ۱، صفحه ۳۵

امام خامنه‌ای مدظله‌العالی:

درس خواندن و تهذیب اخلاق و هوشیاری سیاسی همراه با تلاش‌های انقلابی، وظائفی هستند که دختران و پسران این نسل باید آنها را هرگز فراموش نکنند. ۱۳۹۸/۹/۲۴

عنوان:

یک معنا با یک مثنی و یک جمع!!!

شناسنامه مطلب	
e-n-44	کد مطلب
نحو/ضمیر	موضوع
	موضوع مرتبط
علمی/ادبیات عربی/نحو/تحقیقی پژوهشی/البهجة المرضیة/مثال و تطبیق	رده
ضمیر، جمع، تثنیه، مبتدا و خبر، مصدر، علامه طباطبائی (ه)	برچسب
	توضیحات

پایگاه تزکیه‌ای، علمی، بصیرتی و مهارتی نُمُو

nomov.ir

چرا در آیه ۱۹ سوره حج «هَذَا خِصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ» برای اسم تشبیه «خِصْمَانِ»، از فعل جمع «اخْتَصَمُوا» استفاده شده است؟

پاسخ:

صاحب کتاب «إعراب القرآن و بیانه» در این مورد می‌گوید: در این عبارت، نخست از تشبیه «خِصْمَانِ» استفاده شد، سپس جمع «اخْتَصَمُوا»؛ چون «خِصْم» در اصل مصدر است و گرچه بیشتر به صورت مفرد مذکر می‌آید، اما جایز است به صورت تشبیه و جمع نیز آورده شود؛ و چون متخاصمین فرقه‌های گوناگون و طایفه‌های بسیاری بوده‌اند، از صیغه جمع بهره گرفته شده است. [۱]

یعنی به اعتبار لفظ «هَذَا» که مثنی است، تشبیه آورده شده است، امّا «اخْتَصَمُوا» که جمع است به اعتبار معنای آن می‌باشد؛ مانند: «و مِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَتَّى إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ»؛ [۲] از مردم کسانی‌اند که گوش به حرف تو می‌دهند تا وقتی که از نزد تو خارج شوند. [۳]

توضیح:

کلمه «هَذَا» در این آیه، اشاره به دو طایفه‌ای است که عبارت «و كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَ كَثِيرٌ حَقٌّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ» در آیه قبلی [۴] در مورد آنها نازل شده است.

از این که پروردگار، تمام بشر را با تمام تفکرات و ادیان و مذاهبی که دارند، به دو گروه اصلی تقسیم کرده می‌توان به این نتیجه رسید که برگشت تمامی ادیان مختلف به دو طایفه است. یکی حق و دیگری باطل؛ چون اگر این (حق و باطل) را معیاری برای رده‌بندی ادیان در نظر بگیریم، به هیچ معنای دیگری نمی‌توانیم مذاهب مختلف عالم را تحت دو گروه کلی قرار دهیم. به عبارتی محق و مبطل در عالم دو طایفه هستند در مقابل هم، یکی به حق ایمان دارد و دیگری به آن کفر می‌ورزد. پس طوائف مذکور در آیه هم، با همه اختلافی که در اقوال آنان است منحصر در دو خصم هستند، و با این که آنان در نگاهی کلی تنها به دو گروه بزرگ تقسیم می‌شوند، در دیدگاهی جزئی‌نگرانه، افراد موجود در این گروه‌ها هر کدام شامل میلیون‌ها و میلیارد‌ها انسان بوده و نظرات مختلفی بسیار بیشتر از دو نظر دارند. بنابر این می‌توان

فهمید که تعبیر «خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا» چقدر جالب و پر معنا است. خداوند از یک طرف، افراد درگیر با هم را به دو گروه بزرگ حق و باطل تقسیم کرده و سپس با توجه به هواداران بی‌شمار هر یک از این دو گروه و نیز اختلافات جزئی که با یکدیگر داشته و به همین دلیل، گروه‌های کوچکتری را شکل می‌دهند، خصومتشان را به صورت جمع تعبیر می‌کند. [۵]

[۱]. درویش، محیی‌الدین، إعراب القرآن و بیانه، ج ۶، ص ۴۱۵

[۲]. محمد، ۱۶.

[۳]. طبرسی، جوامع الجامع، مترجمان، ج ۴، ص ۱۹۸

[۴]. حج، ۱۸.

[۵]. ر.ک: طباطبائی، سید محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۴، ص ۳۶۰-۳۶۱